

49. Maanantaina 9 p. heinäkuuta

klo 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Kolmas käsittely:

- 1) Ehdotus laiksi eduskunnan oikeudesta tarkastaa hallituksenjäsenten virkatointen lainmukaisuutta 837

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:o 14 ja 14 a; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 4.

Toinen käsittely:

- 2) Ehdotus selitykseksi asetukseen 12 päivästä maaliskuuta 1909 samana päivänä annetun torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokrausta koskevan asetuksen soveltamisesta aikaisemmin syntyneisiin vuokrasuhteisiin 838

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 18; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 4; hallituksen esitys n:o 11.

- 3) Ehdotus a) maalaiskuntain kunnallislaisiksi, b) kaupunkien kunnallislaisiksi, c) laiksi kansanäänestyksestä ja d) kunnalliseksi vaalilaisiksi 845

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 17; kunnallisvaliokunnan mietintö n:o 1; ed. Anton Huotarinen y. m. edusk. esit. n:o 13.

- 4) Ehdotus laiksi kahdeksan tunnin työajasta 855

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:o 11 ja 11 a; työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 1; ed. Hännisen y. m. edusk. esit. n:o 22.

Ainoa käsittely:

- 5) Määrärahan myöntämistä suomenkielisen kirjallisuuden edistämiseksi tarkoittava anomusehdotus 856

Siv.

Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 8; ed. Hallsténin y. m. anom. ehd. n:o 33.

- 6) Anomusehdotus, joka tarkoittaa työ- ja pakkotyölaitoksen perustamista valtion varoilla 857

Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 11; ed. Pehkosen y. m. anom. ehd. n:o 17.

Pöydällepanoa varten esitellään:

- 7) Pankkivaliokunnan mietintö n:o 6 Suomen Pankin tilaa ja hallintoa vuosina 1914, 1915 ja 1916 koskevan tarkastuksen johdosta. „

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Aakula, Aronen, Forstén, Hänninen-Walpas, Leppä, Rosenqvist, Runtti ja Tokoi.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saa yksityisten asiain vuoksi tämän illan istunnon alkuosasta ed. Forstén.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

- 1) Ehdotuksen laiksi eduskunnan oikeudesta tarkastaa hallituksenjäsenten virkatointien lainmukaisuutta

sisältävä hallituksen esitys n:o 4, jota on valmistelevasti käsitelty perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 7 ja suuren valiokunnan mietinnöissä n:o 14 ja 14 a, esitellään kolmannen käsittelyyn.

Puhemies: Ensin sallitaan keskustella asiasta. Sitten tehdään päätös perustuslakivaliokunnan ehdotuksesta, joka on pontena mietinnön 7 sivulla ja jossa valiokunta ehdottaa, että eduskunta päättäisi julistaa puheenalaisen asian kiireelliseksi. Tästä ehdotuksesta on toimitettava lippuäänestys. Jos se ehdotus hyväksytään, toimitetaan lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Mutta jollei asiaa ole julistettu kiireelliseksi, äänestetään onko lakiehdotus jätettävä lepäämään vaalien yli vaiko hylättävä. Ponsi, jossa ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi eduskunnan myötävaikutuksella määrättävällä tavalla vahvistettavaksi ja voimaan saatettavaksi nyt puheenaolevan lakiehdotuksen, esitellään, sittenkun lakiehdotuksesta on päätetty.

Kun ei kukaan pyydä puheenvuoroa, ryhdytään päättämään perustuslakivaliokunnan ehdotuksesta, että laki julistetaan kiireelliseksi.

Sihteeri lukee äänestys ehdotuksen, joka hyväksytään.

Ken hyväksyy puheenaolevan ehdotuksen asian kiireelliseksi julistamisesta, äänestää „jaa”; ken sitä ei hyväksy, äänestää „ei”; jos vähintään $\frac{2}{3}$ annetuista äänistä kannattaa mainittua ehdotusta, on ehdotus hyväksytty, mutta muuten on se hylätty.

Äänestys ja päätös:

Äänestyksessä annetaan 184 jaa- ja 3 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt julistaa lakiehdotuksen kiireelliseksi.

Puhemies: Nyt on päätettävä lakiehdotuksen hyväksymisestä tahi hylkäämisestä niinkään lippuäänestyksellä.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen sellaisena, kuin se toisessa käsittelyssä on päätetty, äänestää „jaa”; joka ei sitä hyväksy, äänestää „ei”; jos vähintään $\frac{2}{3}$ annetuista äänistä on jaa-ääniä, on se hyväksytty, mutta muuten se on hylätty.

Äänestyksessä annetaan 183 jaa-, 7 ei-ääntä. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä lakiehdotuksen.

Puhemies: Nyt esitellään perustuslakivaliokunnan mietinnön 4:nnellä sivulla oleva vahvistusta koskeva ponsi.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Jag ber att få föreslå att denna kläm måtte erhålla följande lydelse: „att

landtdagen måtte godkänna det i propositionen ingående lagförslaget så lydande:”, enligt reservationen n:o 1.

Ed. Ingman: Pyydän kannattaa ed. Estlanderin tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. Ingmanin kannattamana ehdottanut perustuslakivaliokunnan ponsiehdotusta vastaan, että eduskunta hyväksyisi ponnin näin kuuluvana: „että eduskunta hyväksyisi esityksessä olevan lakiehdotuksen näin kuuluvana”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy perustuslakivaliokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä perustuslakivaliokunnan ehdotuksen tässä kohden. Asian kolmas käsittely on päättynyt ja asia on loppuun käsitelty.

2) Selitys asetukseen 12 päivältä maaliskuuta 1909 samana päivänä annetun, torpan, lampuotitilan ja mäkätupa-alueen vuokrausta koskevan asetuksen soveltamisesta aikaisemmin syntyneisiin vuokrasuhteisiin.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 18 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 4 valmis-televasti käsitelty hallituksen esitys n:o 11, joka sisältää ehdotuksen selitykseksi mainittuun asetukseen.

Puhemies: Ensin sallitaan asiassa yleiskeskustelu. Sittenkun se on päättynyt, otetaan yksityiskohtaisen käsittelyn alaiseksi suuren valiokunnan ehdotukseen sisältyvä lakiehdotus, ensiksi itse lakiteksti ja sen jälkeen siihen liittyvä johdanto ja otsikko.

Yleiskeskustelu:

Ed. Isaksson: Enär jag inom Åbo Hofrätt tillhör pluraliteten, som anser, att 1 § i förordningen af den 12 mars 1909-angående tillämpnin-

gen om lega af torp, landbolägenhet och backstuguområde å tidigare tillkomna legoförhållanden icke kan gälla skriftliga legoaftal på listtid, och då äfven minoritetens åsikt sannolikt kommer att finna förfäktare här i dag, må det tillåtas mig att här motivera och försvara den ståndpunkt, vid hvilken landets hofrätter stannat medels sina domar i mål om afhysning på den grund, att listidsbrukaren och hans maka aflidit samt att fardagen infallit först efter omordade förordningars trädande i gällande kraft. Härvid må det dock främst nämnas, att jag för min personliga del icke i allo omfattar den motivering, som erhållit uttryck i hofrätternas domar, utan på senare tider plägat afgifva skiljaktiga yttranden, hvilka dock i slutet sammangå med pluralitetens mening, oaktadt landtdagsmannen herr Haataja bland annat i sin under år 1916 från trycket utkomna broschyr „Milloin vuokrasopimukset päättävät 1909 vuoden taannehtivan asetuksen ja aikaisempien määräysten mukaan” på ett enligt min tanke skickligt sätt gjort en motsatt åsikt gällande under framhållande af särskilda skäl, hvilka för det mesta synas mig vara ganska berättigade.

Om ett af herr Haatajas polemiskt framkastade skäl, hvilket enligt min mening är af afgörande betydelse för frågans lösning, kan jag emellertid tyvärr icke förena mig. Herr Haataja framhåller nämligen, att hofrätterna motiverat en del domar därmed att legotagarens arvingar emellan icke träffats något aftal, på grund hvaraf de vore berättigade att äfven framgent bebruka resp. torp, och bemöter herr Haataja denna motivering med anmärkningen, att äfven om legotagare i aftalet icke vore nämnd, lagen dock kan oberoende af aftalet lämna bestämning om den, som bör vara brukare, för såvidt blott legotiden icke utgått. I sammanhang härmed yttrar herr Haataja vidare, bland annat, att denna legorättens öfvergång blifvit enligt 1909 års förordning utsträckt till vidare led än tidigare och att, så länge legoaftalet gäller, öfvergången sker enligt de nya bestämmingarna.

Så illa valdt hofrätternas ifrågavarande af herr Haataja med fog kritiserade motiv otvifvelaktigt än må vara, måste det emellertid å andra sidan på det högsta ifrågasättas, huruvida herr Haatajas ofvanberörda motskäl kan tillerkännas laga vitsord. Ätminstone känner jag mig alls icke öfvertygad om riktigheten af herr Haatajas bevisföring i denna del, där frågans kärnpunkt enligt min tanke står att sökas. Sant är visserligen, att 34 § i 1909 års förordning om lega af torp, landbolägenhet och backstuguområde utsträcker

legorätten efter brukare, som aflidit innan legostämman utgått, till anförvandter inom andra led än fallet varit enligt den tidigare lagstiftningen; men antydda stadgande, som hvad ordalydelsen vidkommer nära ansluter sig till 3 § 16 kap. J. B. om lega för viss tid, men däremot alls icke hvad affattningen beträffar påminner om de i 2 § af samma kapitel ingående bestämmingarna om listidsstadsa, kan så mycket mindre utan uttrycklig föreskrift i lagrummet anses gälla äfven legoaftal för listtiden som aftal af sistnämnda art enligt 2 § i 1909 års förenämnda förordning icke vidare af nu gällande lagstiftning godkännes att beträffande legotiden lända till efterrättelse. Därest lagstiftaren vid tiden för utarbetandet af 1909 års förordningar önskat tillerkänna andra rättssinnehafvare än icke omgift änka efter afliden brukare, som på grund af därförrinnan ingånget listidsstadsaftal å lega besuttit annan tillhörig mark, hade sådant helt säkert, med ändring af 2 § 16 kap. J. B., i förordningen af lega af torp, landbolägenhet och backstuguområde på ett eller annat sätt tydligt utsagts. I betraktande här af och då nu sistsagda förordning dessutom, såsom nämnt, från legoaftalen utmönstrat listidsstadsa, kan ju ej heller den retroaktiva förordningen, som äger tillämpning enbart å särskilda genom den förra förordningen reglerade förhållanden, skänka någon rättssinnehafvare efter listidsstadsjotagare eller hans maka rätt att öfvertaga legoområdet efter deras frånfälle. Den omständigheten att rättssinnehafvarens enligt häfdvunnen praxis under den äldre lagstiftningens giltighetstid ägt rätt att efter uppsägning åtnjuta laga fardag för boets utredande m. m., kan enligt min tanke icke verka därhän, att dessa måste likställas med brukare, som på grund af aftal innehar sitt legoområde, och sålunda utan vidare finge enligt den retroaktiva förordningen inträda i samma rätt, som brukare, hvars legostämman under dennes listtid tilländagått efter emanerandet af omordade retroaktiva förordning, d. v. s. erhöile rätt att åtnjuta förlängning af ett legoförhållande, som icke existerat beträffande dem före brukarens och hans makas frånfälle.

En dylik rätt står ju ej heller i ringaste öfverensstämmelse med de motiv, hvilka såsom skäl för de i den retroaktiva förordningen införda bestämmingarna om legoaftals förlängning anförts å pag. 2 af nu till behandling föreliggande proposition, hvarest det, bland annat, säges, att ändamålet med dessa bestämmingar i allmänhet vore att hindra brukares afhysning under förlängstiden — en hänsyn, som ju icke behöfver ägnas en afliden brukares och hans likaledes hädangångna

maka. Likaså litet torde det väl få anses hafva varit afsikten att på jordägarens bekostnad genom en retroaktiv lags utfärdande stadga bibehållandet af legoområden såsom skilda bruksdelar till förmån för personer, hvilka — möjligen ofta nog — under brukarens lifstid haft intet eller ytterst litet vare sig att skaffa med honom och hans arrendemark eller med jordbruk och landtlig öfverhufvudtag.

Ifall lagstiftarens afsikt emellertid i själfva verket varit sådan, som propositionen nu vill göra gällande, har det således enligt min tanke hittills sedan år 1909 förekommit en på ouppmärksamhet beroende, faktisk lucka i omordade förordningar, hvilken icke bör afhjälpas genom en blott såsom förklaring betecknad lagstiftningsakt och som än mindre berättigat lagskiparen att extensivt tolka ifrågavarande förordningar till nackdel för legogifvarene, hvilkas på lofliga aftal grundade rätt redan därförinnan i många stycken utan rättvist vederlag vare sig från brukarens eller det allmännas sida af lagstiftaren suspenderats.

Med hänsyn till hvad jag här nu anfört och då jag, på sätt af mitt yttrande allaredan framgått, anser skäl icke förekomma att utfärda en lagförklaring i det syfte propositionen vidhandengifver, ser jag mig tvungen att påyrka förkastande af det i stora utskottets betänkande ingående lagförslaget.

Ed. S o p a n e n: Kun kysymyksessä olevassa asetuksessa ei sanallakaan mainita elinkautisista vuokrasta, kuten aikaisemmissa asetuksissa on ollut tapana, silloin kun on ollut kysymys myöskin elinkautisesta vuokrasta, eikä lain esitöistäkään sanallakaan käy selville, että tätä lakia laadittaessa olisi tarkoitettu asetus sovellettavaksi myös elinkautisiin vuokriin, niin sentähden ja joskin suotava olisi ollut, että laki olisi tullut koskemaan elinkautisiakin vuokria, katson minä yksistään sen seikan, että semmoinen olisi ollut suotavaa, ei voivan vaikuttaa siihen suuntaan, että tämä korjaus voitaisiin aikaansaada lain selityksellä. Tämä lakiehdotus on aivan ilmeisesti lain muutos, mutta sellainen ei saa sisältyä lainselitykseen ja sillä perusteella minä katson, ettei lainselityksen muodossa voida hyväksyä tällaista muutosta ja kannatan siis ed. Isakssonin ehdotusta.

Ed. Lilius: Minä kyllä olen puheenalaisen lain tulkintaan nähden samalla kannalla kuin kaksi edellistä puhujaa ja tietääkseni suuri enemmistö maan lakimiehiä. Mutta siitä huolimatta en kuitenkaan tahtois asettua sille lopulliselle

kannalle kuin nuo puhujat ovat tässä asiassa asettuneet. On ilmeistä, että samat motiivit, jotka puhuvat taannehtivan asetuksen hyväksymisen puolesta määräaikaisiin vuokratrakontrahteihin nähden, puoltavat sen ulottamista myös elinkautisiin. Samat sosiaalipoliittiset ja sanottakoon myös oikeus- ja kohtuussyyt puhuvat sen puolesta, että tämä turvattu asema ulotetaan myös elinkautisiin vuokriin. Se seikka, että 1908 vuoden valtiopäivät ilmeisesti epähuomiosta jättivät puheenaolevat vuokramiehet sanotun lain piirin ulkopuolelle, josta on syntynyt jo tähän saakka paljon kohtuuttomuutta lainkäytössä, ei pitäisi saada edelleen pysyä vaikuttavana. Joskaan, niinkuin ed. Sopanen tässä huomautti, ei ole asianmukaista, että ilmeinen lainmuutos tapahtuu lain selityksen nimessä; niin koska nyt eduskunnalle on jätetty tämän muotoinen hallituksen esitys ja kun itse asiassa on saman tekevää, tapahtuuko tässä puheenalainen parannus lainsäädännössämme lainselityksen vai lainmuutoksen muodossa, niin minä puolestani täydellisesti yhdyin asianomaisen valiokunnan ja suuren valiokunnan ehdotukseen.

Ed. H a a t a j a: Kun niin hyvin suurella valiokunnassa kuin täälläkin on käyty vastustamaan sellaisen lainselityksen antamista, jota puheena oleva hallituksen esitys tarkoittaa, on kysymystä mielestäni tässä hiukan laajemmin koskeltava, sitä suuremmalla syyllä kun ed. Isaksson on koettanut koko lailla laajoilla perusteilla todistaa, että sellainen lainselitys, jota tässä tarkoitetaan, on mahdoton.

Puolestani minä myönnän täysin oikeaksi sen väitteen, että jos puheena oleva lain selitys tietäisi lain muutosta, niin hallituksen ei olisi pitänyt antaa eduskunnalle esitystä lain selittämisestä vaan lain muuttamisesta. On tosin olemassa useitakin tapauksia aikaisemmilta ajoilta, jolloin lain selityksen kautta on varsinaisesti laki muutettu. Mutta siitä huolimatta on katsottava, että tällainen menettelytapa ei ole oikea ja että siis, jos lain muutos todella tapahtuu, sen tulee myös tapahtua lain muutoksen nimellä. Onhan nimitäin lain selityksen tarkoituksena „antaa todellinen sisällys ja tarkoitus voimassa olevalle oikeussäännökselle, jota syystä tai toisesta on käsitetty ja sovellettu toisin, kuin lainsäätäjän on tarkoittanut”.

Tämän lausunnon mukaan lain selityksen tarkoituksesta ja perusteesta, jonka olen tässä siteerannut suorastaan erään oikeusoppineen sanojen mukaan, vaaditaan siis lainselitykseen puheena olevassa tapauksessa kaksi edellytystä, nimittäin ensinnäkin se, että lainsäätäjän tarkoitus on ollut

ulottaa 1909 vuoden takautuvan asetuksen pitentävät määräykset myös elinkautisiin sopimuksiin, ja toiseksi se, että lakia on tulkittu vastoin tätä tarkoitusta. On siis nyt tarkastettava, ovatko nämät molemmat edellytykset olemassa. Kun me lähdemme sitä tarkastamaan, on asetettava lähtökohdaksi, mitä yleensä näillä pitentävillä määräyksillä tarkoitettiin, ja sitten harkittava onko elinkautisten vuokrasopimusten pitentäminen todellakin näiden tarkoitusten mukaista.

Kun niihin aikoihin, jolloin yksikamarijärjestelmä meillä saatiin aikaan, meillä myöskin ryhdyttiin suunnittelemaan toimenpiteitä vuokralojen järjestämiseksi, oli asiaa harrastavissa piireissä selvillä, että siinä tarkoituksessa tarvittaisiin kahdenlaisia toimenpiteitä, nimittäin ensinnäkin sellaisia, joilla järjestettäisiin asianosaisten keskinäisiä suhteita vuokrasopimuksen pohjalla eli siis uutta maanvuokralainsäädäntöä, ja toiseksi oltiin selvillä, että tarvittaisiin sellaisia valtiovaltain toimenpiteitä, joilla vuokra-alueita saatettaisiin mahdollisuuden mukaan vuokramiesten omiksi. Tämän edellisen päämäärän, nimittäin uuden vuokralainsäädännön aikaansaamisen saavuttivat nämät piirit 1909 vuoden maanvuokralainsäätämisen kautta. Siitä, että lainsäätäjät jo tällöin oli tietoinen myös tästä toisesta päämäärästä, siitä kantavat merkkejä eduskunnan pöytäkirjat näiltä ajoilta, joiden mukaan tuo toinenkin päämäärä silloin eduskunnassa aivan suoraan lausuttiin. Silloin tuotiin aivan suoraan esille, että tarvittaisiin vuokralainsäädännön lisäksi sellainen väliaika, jota vuokrasopimusten pitennys tarkoitti, jotta tämän väliajan kuluessa vuokramiesten asemaa edelleen turvaava lainsäädäntö voitaisiin saada aikaan ja jotta vuokramiehet mahdollisuuden mukaan voitaisiin saattaa viljelmiensä omistajiksi. Näitä uusia toimenpiteitä silmällä pitäen oli tärkeätä, ettei vuokramiehiä hädettäisi, ennenkuin nämät uudet toimenpiteet saataisiin aikaan, vaan oli vuokra-alueet koetettava pysyttää edelleenkin erityisinä viljelminä väliaikaisilla toimenpiteillä siksi, kunnes nämät lopullisesti järjestävät toimenpiteet saataisiin aikaan. Meidän on siis lainsäätäjän tarkoitukseen nähden huomattava, että päämääränä pitentävillä määräyksillä oli vuokra-alueiden pysyttäminen edelleenkin erityisinä viljelminä. Lainsäätäjät ei tahtonut eikä voinut sallia, että yksikään vuokra-alue lakkaisi sellaisena olemasta ja siirtyisi vuokranantajan haltuun ilman vuokramiehen suostumusta, ennenkuin oloja edelleen järjestävät toimenpiteet oli saatu aikaan ja siten oli tullut turvatuksi niiden pysyttäminen edelleen erityisinä viljelminä. Tämän lainsäätäjän tarkoituksen kannalta olivat kaikki vuokrasopimukset

poikkeuksetta samallaisessa asemassa. Siitä riippumatta, oliko vuokra-aika määräaikainen tai juokseva taikka elinkautinen, koski vuokrasopimus joka tapauksessa erityistä viljelmää, jonka erityisenä viljelmänä pysyttämisen lainsäätäjät oli pannut päämääräksi. Sitä silmällä pitäen lainsäätäjät siis antoi pitentävät määräyksensä ja tarkoitti ne siis selvästi kaikkiin vuokrasopimuksiin poikkeuksetta ulotettaviksi. Todistuksena tästä mainittakoon m. m., että vuoden 1908 toisten valtiopäivien pöytäkirjassa sivulla 1,236 on lausunto, jossa nimenomaan sanotaan, että tämä taannehtiva asetus on „n. s. moratoriolaki, jonka kautta kaikki vuokrakontraktien irtisanomiset lykätään vissiksi ajaksi eteenpäin”. Meidän on huomattava, että tässä nimenomaan sanotaan, että kaikki vuokrasopimusten irtisanomiset lykätään vissiksi ajaksi eteenpäin. Samaten eduskunnan vastauksessa hallituksen esitykseen sen taannehtivan asetuksen motiiveissa, sivulla 64, sanotaan nimenomaan seuraavaa: „Tämän takia on eduskunta katsonut välttämättömäksi, että vuokrasopimukset, jotka sinä päivänä kuin uusi asetus astui voimaan ovat sellaisesta vuokraesineestä olemassa, pitenevät määräajaksi”. Siinä sanotaan siis „vuokrasopimukset”, ilman minkäänlaista rajoitusta. Ja lisäksi sanotaan: „Eduskunta on sen tähden asetusehdotukseen ottanut määräyksen, että vuokra-aika piteneisi 7 vuodella, jos se sopimuksen mukaan tulisi päättymään yhden vuoden kuluessa sanotusta päivästä sekä j. n. e.” Siinäkin puhutaan vuokrasopimuksesta kaiken kaikkiaan, ilman että tehdään minkäänlaista poikkeusta tai erotusta.

Ei pitäisi mielestäni niin ollen olla epäilystä siitä, että lainsäätäjät todella on tarkoittanut pitentävät määräykset ulotettaviksi kaikkiin sopimuksiin ilman eroitusta, nim. kaikkiin sellaisiin sopimuksiin, jotka asetuksessa määrätyn ajan kuluessa tulisivat päättymään, elinkautiset vuokrasopimukset niihin luettuina. Se on ollut sen tarkoituksen mukaista, jota varten pitentävät määräykset ovat säädetyt, se on myös asetusta koskeissa keskusteluissa nimenomaan sanottu ja myös asetusta koskeissa eduskunnan perusteluissa on se mainittu yleisessä, nimenomaan kaikkiin vuokrasopimuksiin soveltuvassa muodossa, mitään vuokrasopimuksia siitä erottamatta.

Kun nyt lainsäätäjän tarkoitus epäilemättä on ollut tällainen, niin luulisi, että asia olisi ollut kaikille selvä ja että asetusta olisi myös sen mukaan tulkittu. Niin ei ole kuitenkaan tapahtunut, vaan, kuten hallituksen esityksessä on mainittu, ovat maan kaikki hovioikeudet ja osa kihlakunnanoikeuksiaakin asettuneet päinvastaisen tulkinnan kannalle. Ensin katsoi Turun hovioikeus tuo-

miossaan 8 päivää joulukuuta 1911, että kun elinkautinen vuokramies oli kuollut ennen maaliskuun 30 päivää 1909, mutta perilliset eivät olleet vielä mainittuna päivänä nauttineet lähtöaikaa hyväkseen, niin vuokrasopimuksen oli katsottava päättyneen elinkautisen vuokramiehen kuollessa. Samallaisen tuomion antoi joku aika sen jälkeen Vaasan hovioikeus. Ensimmäisen tuomion, jossa katsottiin, että jos vuokramiehen kuolema oli tapahtunut maaliskuun 30 päivän 1909 jälkeen, niin vuokrasopimus ei kuitenkaan pitenyt, antoi Vaasan hovioikeus 20 päivänä joulukuuta 1911, ja sittemmin ovat kaikki hovioikeudet antaneet samallaisia tuomioita.

Kun asetuksen tarkoituksen pitäisi olla edellisen mukaan selvän, mutta hovioikeudet siitä huolimatta ovat tulkinneet sitä toisin, niin me kysymme luonnollisesti, mistä tuollainen tulkinta johtuu ja antaako asetuksen sanamuoto todella tällaiseen tulkintaan ehkä aihetta. Kuten ed. Isaksen täällä mainitsi, ovat hovioikeudet osaksi tulkinneet tätä tulostansa sillä, ettei ole olemassa ketään vuokramiestä, joka sopimuksen mukaan olisi oikeutettu elinkautisen vuokramiehen kuoltua vuokra-aluetta nauttimaan, taikka samantapaisella motiivilla, ettei ole olemassa mitään vuokrasopimusta elinkautisen vuokramiehen kuoltua hänen oikeudenomistajainsa ja vuokranantajan kesken. Tämän johdosta on huomautettava, että aivan sama on asianlaita, jos on kysymyksessä määräaikainen vuokrasopimus, joka jatkuu, jos vuokramies, nim. alkuperäinen vuokramies, joko jatkoajan kuluessa kuolee tai on ennen sitä kuollut. Silloinkaan ei ole olemassa ketään, joka sopimuksen mukaan olisi oikeutettu vuokra-aluetta nauttimaan. Mutta siitä huolimatta ei kukaan juristi väittäne, että vuokra-aika ei siitä syystä jatkuisi. Päinvastoin pitäisi olla aivan ilmeistä ja selvää, että vuokra-aika joka tapauksessa jatkuu, ja sen, kuka on oikeutettu vuokra-aluetta pitenysajan kuluessa nauttimaan, määrää kysymys vuokraoikeuden siirtämisestä. Se on siten määräaikaiseen sopimukseen nähden, sitä ei voi kukaan juristi kieltää. Ja on mielestäni selvää, että kun vastaavaa kysymystä tulkitaan elinkautisiin sopimuksiin nähden, niin ei saa mennä toiselle pohjalle, vaan täytyy lähteä niihinkin nähden aivan samalta pohjalta. Niissäkin on siis kysymys siitä, jatkuuko vuokrasopimus vai ei, ratkaistava kokonaan erillään kysymyksestä, kuka on oikeutettu vuokra-aluetta nauttimaan, ollen viimeksimainittu kysymys ratkaistava alkuperäisen vuokramiehen kuollessa vuokraoikeuden siirtymistä koskevain määräysten pohjalla. Se on juuri huomattava, että hovioikeuksien perustelu tässä kohden

on aivan takaperoinen. Hovioikeus ratkaisee ensin kysymyksen, onko vuokramiestä olemassa vai ei, ja sitten sen perusteella määrää vuokra-ajan, vaikka pitäisi mennä päinvastoin ja ratkaista ensin kysymys, onko olemassa vuokra-aika, ja sitten mennä kysymykseen, kuka on oikeutettu tuota vuokrasopimusta tuona jatkoaikana nauttimaan. Jos kuletaan siinä järjestyksessä kuin hovioikeudet kulkevat, niin määrätään vuokra-aika motiiveilla, jotka eivät vuokra-aikaan sovellu.

Vaasan hovioikeus on myös perustellut tuomioitaan sillä, ettei elinkautinen vuokrasopimus, jonka varassa oleva vuokramies on elänyt 30 päivänä maaliskuuta 1909, ole ollut silloin irtisanomisen varassa, joten vuokrasopimus ei ole taannehtivan asetuksen 1 §:n 2 momentin mukaan jatkuva.

Tähän nähden on huomattava, että tämä on kaikkein kurjin motiivi, jota on voitu tuoda tuon väitteen puolesta esille. Sillä sitähan ei kukaan väitäkään, että niin olisi — mahdollisesti joku maalaisasianajaja. — Mihin ne, jotka edustavat sitä kantaa, joka nykyisessä hallituksen esityksessä ilmenee, väitteensä perustavat, on se, että kysymys on arvosteltava taannehtivan asetuksen ensimmäisen pykälän ensimmäisen momentin mukaan, jonka sanamuotoon nämä elinkautiset vuokrasopimukset täydellisesti sisältyvät.

On väitetty, että asetuksen sanamuodon mukaan on tullut etukäteen jo lakia säädettyä tietää, että vuokrasopimus päättyy asetuksessa mainittujen vuosien kuluessa asetuksen voimaan astumisesta, ja on mainittu, että kun sitä ei tiedetä etukäteen, niin ei voida näitä pitentäviä määräyksiä elinkautisiin vuokrasopimuksiin sovelluttaa. Kuitenkin on huomattavaa, että se, joka tätä väittää, panee asetuksen sanoihin jotakin sellaista, jota niissä selvästi ei ole. Taannehtivan asetuksen 1 §:ssä sanotaan vain, että jos vuokrasopimus tulisi päättymään esim. kahden vuoden kuluessa taannehtivan asetuksen voimaanastumisesta, niin se jatkuu 6 vuodelle. Siis sanotaan esimerkiksi elinkautisiin sopimuksiin nähden, että jos tulisi käymään niin, että vuokramies kuolisi kahden vuoden kuluessa ja vuokrasopimus senvuoksi tulisi kahden vuoden kuluessa asetuksen voimaan astumisesta päättymään, niin sopimus jatkuu kuudella vuodella. Tämä on mielestäni niin luonnollinen ja niin loogillinen tulkinta, että puolestani en voi vähimmässäkään määrässä ymmärtää, kuinka on voitu päinvastaiseen tulkintaan kuitenkin tulla.

Mielestäni siis asetuksen sanamuoto ei anna aihetta vähintäkään sellaiseen tulkintaan, johon hovioikeudet ovat tulleet. Päinvastoin, jos asetuk-

sen sanamuotoa vielä yksityiskohtaisemmin tarkastetaan kokonaisuudessaan, täytyy tulla siihen, että asetuksen sanamuoto nimenomaan pakottaa sellaiseen tulkintaan, jonka mukaan asetuksen ensimmäisen pykälän pitentävät määräykset koskevat myöskin elinkautisia vuokrasopimuksia. Meidän on huomattava, ettei voi olla epäilystä siitä, että asetuksen kaikki muut pykälät koskevat myös elinkautisia vuokrasopimuksia. On nimittäin huomattava jo se, että niihin muotoihin, jotka asetuksella oli ennen sen viimeistä hyväksymistä, nimitettiin niihin muotoihin, joissa se ilmeni maatalousvaliokunnan mietinnössä 1908-vuoden toisilla valtiopäivillä, sekä suuren valiokunnan ensimmäisessä mietinnössä, ei kumpaankaan sisältynyt nykyinen ensimmäinen pykälä, vaan ainoastaan sen muut pykälät. Ja näiden pykälien sanamuoto oli sellainen, ettei voi olla vähintäkään epäilystä siitä, että nämä muut pykälät olivat tarkoitetut koskemaan kaikenlaisia vuokrasuhteita. Sittenkin suuren valiokunnan toisessa mietinnössä tuli asetukseen myös sen nykyinen ensimmäinen pykälä, joka koskee vuokrasopimuksien pitentämistä. Jos lainsäätäjä ei olisi tarkoittanut tätä ensimmäistä pykälää elinkautisiin vuokrasopimuksiin sovellettavaksi, olisi ollut enemmän kuin luonnollista, että kun kaikki muut pykälät tarkoittivat selvästi elinkautisia sopimuksia, se olisi laissa nimenomaan lausuttu, ainakin perusteluissa, mutta viitastakaan sellaiseen ei ole olemassa. Päinvastoin näissä lain muissa pykälissä viitataan lain ensimmäiseen pykälään ja sanotaan nimenomaan esim. 5 §:ssä, että 5 § tarkoittaa kaikkia ensi pykälässä tarkoitettuja vuokrasopimuksia. Jos nyt ensimmäinen pykälä ei tarkoittaisi elinkautisia vuokrasopimuksia, olisi aivan luonnollista, että myöskään 5 § ei sellaisia tarkoittaisi, ja siitä olisi seurauksena, että yhdessäkin elinkautisen vuokrasopimuksen varassa olevassa vuokrasuhteessa ei saisi siirtyä päivätyövelvollisuudesta rahamaksukannalle. Tämä tulos on jotain niin hullunkurista ja niin lainsäätäjän silloiseen tarkoitukseen sopimatonta, ettei kukaan ainakaan tähän saakka ole tuonut esille sellaista tulkintaa. Ja kuitenkin jouduttaisiin sellaiseen tulkintaan, jos seurattaisiin sitä tulkintaa, jota hovioikeudet ovat noudattaneet ja jota tässä erinäiset puhujat ovat myöskin suositelleet.

Minä siis puolestani en pääse mihinkään siitä, että asetusten pitentävien määräysten täytyy koskea myöskin elinkautisia vuokrasopimuksia ja että päinvastaiselle tulkinnalle ei saada lain sanamuodosta eikä lain perusteluista vähintäkään tukea. Mielestäni ei asetuksen sanamuoto myöskään voi olla esteenä sellaisen lainselityksen antami-

seen, kuin nyt on kysymyksessä. Kaikkein vähemmän se voi antaa perustetta väitteelle, että tässä olisi kysymyksessä lainmuutos, jota on tahdottu väittää. Ja kun niin on asianlaita, on luonnollista, ettei hallitus myöskään ole voinut eduskunnalle antaa mitään esitystä lain, muuttamisesta, vaan ainoastaan esityksen lain selittämisestä. Siitä, mitä olen esittänyt, seuraa myöskin mielestäni, että myös ovat olemassa kaikki ne edellytykset sellaisen lain selityksen antamiseen, kuin nyt on kysymyksessä. On olemassa lainsäädännös, jonka lainsäätäjä on ilmeisesti tarkoittanut koskemaan elinkautisia vuokrasopimuksia. On olemassa myöskin oikeustapauksia, jotka osoittavat, että maan kaikki tuomioistuimet eivät ole asetusta sillä tavalla tulkinneet. Ja kolmanneksi asetuksen sanamuoto ei estä elinkautisiin vuokrasopimuksiin näitä määräyksiä soveltamasta, vaan päinvastoin viittaa ja osoittaa, että ne ovat niihin sovellettavat.

Pyydän vielä huomauttaa, että paitsi erinäisiä kihlakunnanoikeuksia, on päinvastaiselle kannalle kuin hovioikeudet myöskin asettunut senaatin oikeusosasto, joka eräässä tapauksessa on ollut pakotettu tämän kysymyksen ratkaisemaan. Ja sitä paitsi huomautan, että julkisuudessa ei ole tuotu esiin yhtään riviä niiden syiden kumoamiseksi, joita on tuotu esille sen tulkinnan tueksi, jota hallituksen esitys tarkoittaa. Ja lisäksi huomautan, että on melkoinen vähemmistö hovioikeuden jäseniä, jotka ovat asettuneet tämän tulkinnan kannalle, ja erityisesti on monta hovioikeuden jäsentä, sen jälkeen kuin tätä tulkintaa ruvettiin julkisuudessa ajamaan, muuttanut aikaisemman kantansa asiassa ja ruvennut tunnustamaan, että kyllä hänen katsantokantansa tässä suhteessa aikaisemmin sittenkin oli virheellinen.

Sen johdosta mitä ed. Isaksson tässä mainitsi siitä, että määräykset vuokraoikeuden siirtymisestä henkilöltä toiselle vuokramiehen kuollessa eivät olisi tarkoitettuja elinkautisiin sopimuksiin, eli siis sellaisiin, joita Maakaaren 16 luvussa tarkoitetaan, vaan ainoastaan sellaisiin, joita tarkoitetaan Maakaaren 16 luvun 1 pykälässä, eli siis määräaikaisiin, on huomattava, että siirtoa koskevat määräykset nimenomaan koskevat kaikenlaisia vuokrasopimuksia, jos vain vuokra-aikaa riittää. Niitä ei rajoiteta millään tavalla määräaikaisiin vuokrasopimuksiin, lain sanamuoto ei anna siihen vähintäkään aihetta. — Sitten ed. Isaksson vetosi lain motiiveihin. Minä olen mielestäni tuonut tässä aivan tarpeeksi esille lain motiiveja, jotka minun mielestäni aivan selvästi osoittavat, että pitentävät määräykset ovat nimenomaan tarkoitetut kaikenlaisiin vuokrasopimuksiin soveltu-

tettaviksi. — Ed. Isaksson viittasi vielä siihen, että näillä pitentävillä määräyksillä ei ole tarkoitus suojella vuokraoikeutta henkilöille, joilla ei ole ollut mitään tehtävää edellisen vuokramiehen kanssa. Siihen nähden minä uudistan sen, mitä aikaisemmin sanoin, nimittäin, että tämä pitennysaika on kokonaan arvosteltava erillään siitä, kenelle asetus vuokraoikeuden turvaa, ja siihen nähden ovat elinkautiset ja määräaikaiset vuokrasopimukset kummatkin aivan samassa asemassa. Vuokraoikeus turvataan määräaikaisissa sopimuksissa eräissä tapauksissa sellaisille henkilöille, joilla ei ole ollut mitään erityistä tekemistä edellisen vuokramiehen kanssa, ja samalla lailla se turvataan elinkautisissakin sopimuksissa. Laki ei anna mitään tukea sille väitteelle, että joitakin vuokrasopimuksia olisi tässä asetettu toisenlaiseen asemaan. — Ed. Isaksson viittasi myös siihen, ettei tässä saa harjoittaa lain ekstensiivistä tulkintaa. Aivan oikein, mutta minä tahdon väittää, että tässä ei ole kysymys lain ekstensiivisestä tulkinnasta, vaan tässä on kysymys lain tulkinnasta sen todellisen tarkoituksen ja sen sanamuodon mukaan. — Ed. Sopanen täällä vetosi siihen, että 1 pykälässä ei mainita elinkautisia vuokrasopimuksia. Minä luulen tässä aivan selvästi osoittaneeni lain sanamuodon olevan sellainen, että siihen hyvin mahtuvat elinkautiset vuokrasopimukset, ilman että niitä tarvitsee siihen pakottaa. Ja päinvastoin, jos asetuksen määräyksiä ei olisi tarkoitettu elinkautisiin vuokrasopimuksiin sovellettaviksi, niin se olisi pitänyt asetuksessa nimenomaan mainita. Muuten käy koko asetus muodotomaksi ja ristiriitaiseksi. — Siihen huomautukseen, jonka ed. Sopanen lausui, että lain esityksestä ei käy selville, että ne koskisivat elinkautisia vuokrasopimuksia, huomautan nimenomaan tuoneeni kohtia lain esitöistä, joissa sanotaan, että nämä koskevat kaikkia vuokrasopimuksia ilman mitään eroitusta.

Näin ollen minä puolestani en voi katsoa muuta mahdolliseksi, kuin että eduskunta tämän lain selityksen kiireellisenä hyväksyy, koska, kuten hallituksen esityksessä ja maatalousvaliokunnan mietinnössä on esiintuotu, on olemassa melkoista ristiriitaisuutta oikeusistuimien lainkäytössä ja koska monet oikeusistuimet ovat tulkinneet asetusta kokonaan toisin, kuin mikä lainsäätäjän tarkoitus pitentävillä määräyksillä on ollut.

Ed. Alkio: Minä en tietystikään voi ruveta tässä tämän lainselityksen lainopillista oikeutusta selvittelemään, mutta minusta on tämä lainselitys voimassaolevan vuokralain kanssa niin samanhenkinen, että minua ei vähintäkään epäilytä hyväk-

syä esilläolevaa lainselitystä, joten siis kannatan sitä.

Ed. Raade: Asetuksessa, joka koskee maaliskuun 12 päivänä 1909 annetun torpan, lampuottilan ja mäkitupa-alueen vuokrausta koskevan asetuksen soveltamisesta aikaisemmin syntyneisiin vuokrasuhteisiin, säädetään: 1 §:ssä, että vuokrasopimus, joka sinä päivänä, kuin asetus torpan, lampuottilan ja mäkitupa-alueen vuokrauksesta astuu voimaan, on sellaisesta olemassa, on katsottava pitennetyksi siinä mainituilla vuosimäärillä, riippuen siitä, milloin vuokra-aika sopimuksen mukaan tulisi päättymään, sekä että vuokrasopimus, joka on irtisanomisen varassa, on katsottava pitennetyksi 7 vuotta, kun asetus on astunut voimaan; 2 §:ssä, että, mitä sanotussa asetuksessa säädetään vuokramiehen oikeudesta korvauksen saantiin parannuksista sekä vuokrasopimuksen siirtämisestä ja lakkaamisesta, sovelletakoon, mitä tässä edellä 1 §:ssä on sanottu, myös jo oleviin, ennen asetuksen voimaan astumista syntyneisiin vuokrasuhteisiin; 5 §:ssä, että torpan, lampuottilan ja mäkitupa-alueen vuokrausta koskevan asetuksen 21 §:ssä olevaa säännöstä, että sekä vuokranantajalla että vuokramiehellä on oikeus siirtyä päivätyövelvollisuudesta rahamaksukannalle, sovelletakoon niinkään 1 §:ssä tarkoitettuihin vuokrasopimuksiin; ja 6 §:ssä, että sen jalestä kuin asetus torpan, lampuottilan ja mäkitupa-alueen vuokrauksesta on astunut voimaan, vuokramiestä alkoon julistettako vuokraoikeutansa menettäneeksi muilla perusteilla kuin semmoisilla, jotka siinä asetuksessa on myönnetty. Tämän taannehtivan asetuksen perusteluista ei kuitenkaan käy selville, mitä edellämainitun laatusilla vuokrasopimuksilla oikeastaan ymmärretään. On kyllä väitetty, ettei torpan, lampuottilan ja mäkitupa-alueen vuokrauksesta elinkautiseksi tehtyjä sopimuksia, jotka ovat olemassa mainitun vuokralain astuessa voimaan, olisi luettava niihin sopimuksiin, joita taannehtiva asetus tarkoittaa. Jos tämä väite tosiaan pitäisi paikkansa, niin olisi seurauksena, ettei vuokramies, joka ennen sanotun vuokralain voimaan astumista tehdyn elinkautisen vuokrasopimuksen nojalla asuu torppaa, lampuottilaa tai mäkitupa-aluetta, saisi hyväkseen nauttia taannehtivan asetuksen 2 §:ssä vuokramiehelle myönnettyä oikeutta korvaukseen eikä myöskään 5 §:ssä säädettyä etua saada siirtyä päivätyövelvollisuudesta rahamaksukannalle eikä liioin 6 §:ssä kosketeltuja perusteita häätämisen syyksi voitaisi soveltaa sellaisiin elinkautisiin vuokrasopimuksiin. Näin ollen olisi lainsäätäjää asettanut elinkautiset vuokramiehet huonompaan asemaan kuin ne vuokramiehet, jotka asuvat

torppansa määrävuosiksi tehdyn välikirjan nojalla. Lainsäätäjän tarkoitus ei kuitenkaan ole saattanut olla sellainen eikä hänellä olisi ollut siihen syytäkään ja vastakkaisissa tapauksissa olisi hänen taannehtivan lain perusteluissa pitänyt siitä jotakin mainita. Ja kun taannehtivan asetuksen 1 § sanamuodoltaan on laadittu sellaiseksi, että siihen soveltuu myös elinkautinen vuokrasopimus, niin ei ole epäilemistäkään, ettei sanottu pykälä koskisi myös elinkautista vuokraa. Näillä perusteilla katsotaan voivan kannattaa lakiehdotuksen hyväksymistä.

Ed. Mäki: Kun täällä ed. Sopanen esitti kantansa johtuvan siitä, ettei lain 1 §:ssä mainita, että se koskisi myös elinkautisia sopimuksia, täytyy minun ihmetellä sitä, että lakimies voi tällaisen kannan ottaa. Sillä luulisihan, että lakimies käsittäisi, koska maallikkokin sen käsittää, että vasta silloin elinkautiset sopimukset olisivat tarkoitettut jätettäväksi lain ulkopuolelle, jos niistä nimenomaan olisi mainittu, että laki ei koske elinkautisia sopimuksia. Ed. Haataja ihmetteli sitä ja sanoi, ettei hän voi ymmärtää, kuinka yleensä kyseessäolevaa asetusta on voitu ollenkaan tuomioistuimissa siten tulkita, ettei se elinkautisia sopimuksia koske. Minä ymmärrän tämän hyvin, ymmärrän, että tuomioistuimet ovat tässä pyrkineet tekemään luokkatuomioita, sillä ne ovat ilmeisesti asettuneet sille kannalle yleensäkin maanvuokralakiin nähden, että sitä pitäisi koettaa kiertää niin paljon kuin mahdollista ja tulkita sitä maanomistajain eduksi. Tästä syystä minun ymmärtääkseni tuomioistuimet ovat tulkinneet asetusta niin, ettei se muka koske elinkautisia sopimuksia, vaikka lain hengen olisi pitänyt tuomarille selvään, jos hän ei olisi aasi, osoittaa, että se tarkoittaa myös elinkautisia sopimuksia.

Ed. Isaksson: De skäl hr Haataja för sin åsikt framfört i sitt andragande äro för mig af gammalt åtminstone i hufvudsak bekanta; och jag medgifver fortfarande, att den ståndpunkt herr Haataja intager på ett skickligt sätt af honom försvarats och att många af de skäl han till stöd för densamma anfört äro berättigade, men han har dock icke lyckats öfvertyga mig om riktigheten af sin mening beträffande frågans kärnpunkt. Hvad åter vidkommer hr Mäkis utfall mot landets domstolar, nedlåter jag mig icke att svara därpå.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Tämän keskustelun kuluessa on ed. Isaksson ed. Sopasen kannattamana ehdotta-

nut lainselityksen hylättäväksi. Tämä ehdotus otetaan huomioon, kun yksityiskohtainen keskustelu on päättynyt.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Esitellään suuren valiokunnan mietinnön 2:lla sivulla oleva lainselityksen varsinainen teksti.

Eduskunta hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

Puhemies: Esitellään sivulla 1 ja 2 oleva lain johdanto.

Johdantokin hyväksytään.

Lakiehdotuksen otsikko samoin hyväksytään.

Puhemies: Kuten jo äsken mainitsin, on ed. Isaksson ed. Sopasen kannattamana ehdottanut lakiehdotuksen hylättäväksi. Nyt on päätettävä tämän ehdotuksen johdosta.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puheenaolevan lakiehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Isakssonin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla; eduskunta on siis päättänyt hyväksyä puheenaolevan lakiehdotuksen. Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Kunnallisen lainsäädännön uudistamista

koskevan edustajain Anton Huotarin y. m. tekemän eduskuntaesityksen n:o 13 toista käsittelyä jatketaan siitä suuren valiokunnan mietinnössä olevasta 16 §:stä, johon asian käsittely viime täysi-istunnossa keskeytyi.

Puhemies: Viime istunnossa julistettiin 16 §:stä virinnyt keskustelu päättyneeksi, mutta ei vielä selostettu keskustelun kuluessa tehtyjä muutosehdotuksia eikä niistä myöskään äänestetty. Se on nyt tehtävä.

Keskustelun kuluessa ehdotti ed. Laitinen ed. Hultinin kannattamana, että 16 §:n viimeisessä kohdassa sanat „Kolmannessa kohdassa” muutettaisiin sanoiksi „Tässä pykälässä”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Laitisen ehdotukseksi. Ed. Sopanen ed. Retulaisen kannattamana ehdotti, että 16 §:ksi hyväksyttäisiin seuraava: „Kun käsitellään

kysymystä seuraavista asioista, vaaditaan päätöksen tekoon, että vähintään kaksi kolmannelle saapuvilla olevista valtuutetuista ehdotusta kannattavat:

1) kiinteän omaisuuden ostamisesta, myymisestä tai vaihtamisesta;

2) uudesta yrityksestä tai muusta toimenpiteestä, joka aiheuttaa vuosittain uusiutuvaa meno-

3) kunnallisten liikeyritysten perustamisesta tai hankkimisesta;

4) meno- ja tuloarvioon otettavasta uudesta erästä tai entisen erän lisäyksestä, jos vero on viimeisessä verotuksessa noussut enemmän kuin kaksi prosenttia siitä, mikä se sitä ennen oli, ja joka tapauksessa, jos vero on edellisessä verotuksessa jo tehnyt kymmenen prosenttia veronalaisesta tulosta;

5) yrityksestä tai menosta, johon varoja ei ole osoitettu meno- ja tuloarviossa;

6) kunnan hoidettavien lainamakasiinien sekä pysyväisiksi tarkoitettujen rahastojen perustamisesta; ja

7) lainan ottamisesta, jolloin kuitenkin maksusuunnitelma vahvistetaan yksinkertaisella äänten enemmistöllä".

Kutsun tätä ed. Sopasen ehdotukseksi. Sitä paitsi ed. Sopanen ehdotuksen tehdessään ehdotti, että siihen sisältyvistä kustakin kohdasta äänestettäisiin erillisenä ehdotuksena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Mitä äänestysmenettelyyn tulee, on, kuten jo mainitsin, ed. Sopanen ehdotusta tehdessään myös ehdottanut, että kaikista hänen ehdottamistaan 16 §:n kohdista äänestettäisiin erillisinä ehdotuksina. Valtiopäiväjärjestyksen 65 §:ssä 2:ssa mom. kuitenkin säädetään: „Jos on useampia päätösehdoituksia, asetetaan yksi vastaesitykseksi toista vastaan, kunnes kaikista siten on äänestetty". Mielestäni on hyvin epäiltävää, voidaanko ed. Sopasen ehdotus siten ositella eri ehdotuksiksi, koska siten jouduttaisiin siihen, että hänen on sallittu tehdä useampia vaihtoehtoisia ehdotuksia. Luulen sen vuoksi olevan asianmukaista eduskunnalle ehdottaa hyväksyttäväksi, että ed. Sopasen ehdotus pannaan kokonaisuudessaan äänestyksenalaiseksi ja että siis äänestyksessä asetettaisiin ensiksi suuren valiokunnan viimeinen kappale vastakkain ed. Laitisen ehdotuksen kanssa ja sitten suuren valiokunnan ehdotus joko muuttamattomana tai muutettuna ed. Sopasen ehdotusta vastaan.

Puheenvuoron saatuaan lausuvat:

Ed. S o p a n e n: Minun luullakseni valtiopäiväjärjestyksen 65 §:län 2:sen momentin ei pitäisi estää äänestämästä kaikista näistä ehdottamistani kohdista erillisinä sitäkin suuremmalla syyllä kun puhemies sallii samanlaisen menettelytavan äänestettäessä muutamista pykälistä laissa 8 tunnin työajasta.

Ed. S ö d e r h o l m: Jag för min del måste anse, att talmannens förslag till tillvägagångendet vid omröstningen är det riktiga. Måhända tillgick det annorlunda vid den omröstning, som hr Sopanen nu berörde, men måste jag som sagdt hålla före, att det af talmannen nu förordade förfarandet är det riktiga.

Keskustelu puhemiehen tekemän äänestysmenettelyä koskevan ehdotuksen johdosta julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa ei ole tehty ehdottamaani menettelyä vastaan mitään kannatettua vastaehdotusta.

Puhemiehen ehdottama menettelytapa hyväksytään.

Äänestys ja päätös:

P u h e m i e s: Otetaan päätettäväksi ensin 16 §:n viimeisestä momentista.

1) Ken tässä kohden hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Laitisen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 101 jaa- ja 90 ei-ääntä.

P u h e m i e s: Suuren valiokunnan ehdotus on siis tässä äänestyksessä hyväksytty.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Sopasen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 102 jaa- ja 90 ei-ääntä.

P u h e m i e s: 16 § on siis hyväksytty suuren valiokunnan ehdotuksen mukaisesti.

§:t 17—32 ja toisen luvun otsikko esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

§ 33.

Keskustelu:

Ed. Lilius: Tässä esilläolevassa ja seuraavissa pykäliissä on koetettu edelleen kehittää ny-

kyisessä lainsäädännössä olevaa säännöstä yhteisistä kuntakokouksista. Kuten on tietty, niin nykyisiä lainsäädäntöjä sellaisista kokouksista ei ole juuri ensinkään sovellettu. Niillä ei ole voitu tyydyttää siinä suhteessa olevaa todellista tarvetta. Minä luulen, että suuremmatta vaaratta voi ennustaa, että ne säännökset, jotka tässä laissa siitä löytyvät, joskin parannettuina, eivät vie juuri suurempiin tuloksiin. Se tarve, joka tässä suhteessa on olemassa, voidaan tyydyttää yksinomaan luomalla uusi elin, ylemmänasteiset kunnalliset yhdyskunnat. Samalla kun kunnallinen itsehallinto on vuosi vuodelta vilkastunut ja kehittynyt, on yhä enemmän syntynyt tarvetta saada sille lainsäädännöstä turvaa ja ohjeita sen vaikutusten ulottamiselle yhä laajemmille aloille. Nähtävästi on tässä ja seuraavissa pykälissä olevilla säännöksillä koetettu samaa tarvetta saada tyydytetyksi, mutta, kuten minä jo huomautin, minun nähdäkseni se ei sillä tule saavutetuksi. Esilläolevaa lakiehdotusta vastaan minun nähdäkseni voidaan yleensä tehdä se suuri muistutus, että se on laadittu miltei yksinomaan äänioikeusoloja, nykyisiä huonoja, voidaan sanoa — kurjia — äänioikeusoloja parantavassa tarkoituksessa, mutta on jätetty kokonaan huomioon ottamatta ne muut suuretkin uudistustarpeet, jotka kunnallisen elämän alalla ovat olemassa. Epäilemättä edelleenkin tulee kunnalliselämä virkistymään ja elpymään, sen vaikutukset ulottumaan yhä uusille aloille. Yhä enemmän tullaan silloin huomamaan tarvetta saada se järjestetyksi niin, että nekin tarpeet, joita kunnan pienet varat eivät riitä tyydyttämään, saataisiin itsehallinnon perusteilla tyydytetyiksi. Ja, niinkuin jo huomautin, yksinomaan lakiin perustuvat, valtion tarjoomilla varoilla varustetut ja lain tukemat ylemmänasteiset yhteiskunnat voivat niitä tarpeita tyydyttää. Toivottavaa oli, kun kunnallista itsehallintoa järjestävä lainsäädäntö tahdottiin saada uusituksi, että myöskin tämä hyvinkin tärkeä puoli olisi tullut asianmukaisesti huomioon otetuksi. Tässä ei voida syystä väittää, että tämä saadaan helposti toisen lain kautta tyydytetyksi. Nämä kaksi lakia, alkeiskuntien toimintaa järjestävä laki ja ylemmänasteisten yhteiskuntain toimintaa ohjaava lainsäädäntö, ovat niin läheisesti toisiinsa kietoutuneet, ovat niin ilmeisesti toistensa kanssa vuorovaikutuksessa, että on mahdotonta saada toista järjestykseen ottamatta asianmukaiseen huomioon se toinenkin.

Jos nyt, kuten on toiveita, näillä valtiopäivillä vielä saadaan hyväksytyksi anomus ylemmänasteisista kunnallisista yhdyskunnista ja siitä saadaan laki syntymään läheisessäkin tulevaisuu-

dessä, niin siitä käy välttämättömän tarpeelliseksi ryhtyä uudestaan muodostelemaan erinäisiä oleellisia osia tästä laista. Näin ollen olisi mielestäni ollut erittäin suotavaa, että ennenkun tähän lainsäädäntöuudistukseen ryhdyttiin, olisi myös laadittu lainsäädäntöä puheenalaisesta, tähän oleellisesti ja elimielisesti liittyvästä kunnallisesta yhteiskuntalaitoksesta. Nyt, niinkuin olot ovat kehittyneet, mitään muutosehdotusta tässä ei voida saada aikaan, vaan minä ainoastaan valitan, että siksi tarpeellista uudistusta kuin nyt mainitsemaani yksipuolisten näkökohtain vuoksi ei ole otettu huomioon.

Ed. Anton Huotari: Se asia, minkä puolesta senaattori Lilius on puhunut, kuuluu oikeastaan toiseen yhteyteen, nimittäin kysymykseen kuntaa laajemmista itsehallintopiireistä. Siitä on olemassa hänen itsensä tekemä anomusehdotus. Piakkoin tulee valiokunnasta eduskunnalle jaettavaksi mietintö tästä asiasta, jonka tarkoituksena on kehittää kunnallista itsehallintoa kuntaa laajempiin alueihin. Näin ollen on ollut tarpeetonta tämän asian yhteydessä lähteä tätä kysymystä laajemmin käsittelemään kuin mitä tässä mietinnössä on käsitelty. Toistaiseksi tullaan tällä toimeen siksi, kunnes lakiehdotus siitä — ja kylläkin tarpeellinen lakiehdotus — tulee käsiteltäväksi.

Keskustelu 33 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa ei ole mitään vastaehdotusta tehty suuren valiokunnan ehdotusta vastaan. Eduskunta päättäneen hyväksyä pykälän?

33 § hyväksytään suuren valiokunnan ehdotuksen mukaan.

Esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelua §:t 34—43, 3 luvun nimike ja otsikko, §:t 44—68 sekä 4 luvun nimike ja otsikko.

69 §.

Keskustelu:

Ed. Sopenen: Pyydän saada ehdottaa, että tälle pykälälle annettaisiin se muoto, joka on kirjallisessa ehdotuksessani merkitty 70 §:lle, sillä muutoksella kuitenkin, että toisessa kohdassa olevat sanat „kolmea vuotta”, joka painovirheen kautta on saanut tämän muodon, muutettaisiin sanoiksi „kymmentä vuotta”, siis: „lainanottamista kymmentä vuotta pitemmäksi maksuajaksi”.

Ed. L. Ikonen: Se kaikkialla oikeaksi tunnustettu periaate, että kunnan toiminta on kaikissa tärkeissä kohdissa, erityisesti raha-asioissa, oleva valtiovallan valvonnan alaisena, on näihin asti ollut toteutettu myös Suomen kunnallisessa lainsäädännössä. Kun maalaiskuntain kunnallislakia vuodelta 1865 perusteltiin, lausui asianomainen valiokunta, että „kunnat ovat pidettävät valtakunnan hallintoon kuuluvina osina” ja että „niitä päätöksiä, jotka voivat vaikuttaa kunnan tulevaisuuteen tahi joilla on suurempi arvo ja tärkeys, pitää lähettää korkeamman valtio-virkakunnan tutkittaviksi ja niille hankkia sen suostumus”. Edelleen sanotaan: „Lainain ottamisella on arvoa kunnalle yksinään, ja koskee se ainoastaan niiden etua, jotka siitä päättävät, kun takaisin maksamisen aika ei ole liian pitkä”. Mutta toisin on asianlaita pitkäaikaisten lainain suhteen. Kaupunkikuntien kunnallisetuoksia säädettäessä vuoden 1872 valtiopäivillä lausuttiin lain perusteluissa samaan tapaan, että „kunnan tarkoitukset ovat samalla valtion tarkoituksia”, ja että siis kunnan päätökset niiden hyödyllisyyteen ja haitallisuuteen nähden, mikäli päätökset „voivat vakavammin vaikuttaa kunnan tulevaisuuteen, ovat lykättävät valtion tutkittaviksi, ennenkun ne toimeenpannaan”. Maalaiskuntien suhteen on säännös ollut sellainen, että päätös kymmentä vuotta pitemmäksi ajaksi otettavasta lainasta on alistettava kuvernöörin tutkittavaksi, mutta kaupunkikuntien suhteen vaaditaan, että alistus on tehtävä senaatin talousosastoon jo kahta vuotta pitemmäksi ajaksi otettavaa lainaa koskevasta päätöksestä. Niissä kunnallislakiehdotuksissa, mitkä eduskunta hyväksyi vuoden 1908 valtiopäivillä, oli nämä määräykset pysytetty muuttamattomina.

Kunnallisvaliokunta ja suuri valiokunta tahtovat samoin kuin eduskuntaesityksen tekijätkin kehittää kuntien vapaata päättämismäisyyttä siten, että kaikki alistamismääräykset jätetään laista pois, mikä merkitsee, että kuntien tulee saada maan hallitusvallasta riippumatta päättää myös pitkäaikaisten lainain ottamisesta. Näin ollen tahdotaan siis nyt kieltää sen käsityskannan oikeutus, että kunta on valtiohallintoon kuuluva osa, jonka on toimensa järjestettävä myös kokonaisuuden menestymistä silmälläpitäen ja sen vuoksi tunnustettava yhteisen ylimmän johdon tarpeellisuus ja valta. Tämä kielteinen kanta johtuu luullakseni kahdesta eri seikasta. Toinen on se, että äärimäisiin kehittyneessä vapauden harrastuksessa tahdotaan yhdellä iskulla poistaa kaikki vanhat rajoitukset, tutkimatta niiden oikeudellisuutta, ja toisena vaikuttavat kokemukset siltä ajalta, jolloin valtiovaltaa käytteli kansan luottamusta

nauttimaton hallitus. On kuitenkin jäänyt todistamatta, että maalaiskunnat yhtä vähän kuin kaupunkikunnatkaan olisivat joutuneet kärsimään tappioita tahi muita haittoja sen johdosta, että voimassaolevat lait ovat antaneet kuvernöörille ja senaatille vallan harkita kuntien tekemien pitkäaikaisia lainoja koskevien päätösten tarkoituksenmukaisuutta ja hyödyllisyyttä. Päinvastoin on esimerkkejä saatavissa siitä, että monissa paikoissa on lainamääräyksistä huolimatta lainoja otettu ja lainavaroja käytetty tavalla, joka saa epäilemään, onko toiminnassa ollenkaan muistettu tulevaisuutta ja tulevain polvien oikeutta.

Yleiskeskustelussa sanottiin, että nykyisten määräysten mukaiset alistamiset ovat jääneet pelkiksi muodollisuuksiksi, koska päätökset ovat melkein aina tulleet vahvistetuiksi. On kuitenkin huomattava, että senaatti esimerkiksi viime vuoden kuluessa on ainakin puolisen kymmenessä tapauksessa kieltänyt vahvistuksen eräiden kaupunkien valtuustojen päätöksiltä, joiden päätösten mukaan pitkäaikaisten lainain varoja olisi ollut käytettävä juoksevain menojen suorittamiseen.

Tilastollinen päätoimisto on viime vuosina yrittänyt koota tilastoa kuntain taloudesta ja lähetti siinä tarkoituksessa sekä maalais- että kaupunkikunnille kaavakkeita, joihin oli merkittävä tietoja vuosilta 1910, 1911 ja 1912. Vastausten saanti on ollut hyvin hidasta ja muutenkin vaikeata. Saaduista numerotiedoista on voitu havaita, että ne hyvin monessa tapauksessa ovat olleet siinä määrin virheellisiä, että esimerkiksi lainain luettelot eivät ole olleet täydellisiä, vaan että kokonaisia lainoja on jätetty kaavakkeihin merkittämättä. Kun kaavakkeita on palautettu korjattaviksi, on korjausten rinnalle tullut uusia virheitä. Näin on tapahtunut varsinkin maalaiskunnissa, mutta ovat usein kaupungeistakin saadut tiedot olleet niin ilmeisen virheellisiä, että niitäkin on täytynyt palauttaa oikaistaviksi. Kaikista tästä on ollut seurauksena, ettei Tilastollisen päätoimisto vieläkään ole voinut päästää julkisuuteen kokoomiaan tietoja kuntain taloudesta, vaikka ne koskevatkin aikaa 5 ä 7 vuotta sitten.

Näin saatu kokemus ei ole omansa kehottamaan muuttamaan lakia sellaiseksi, että hallituksen valvomisvalta kuntain taloudenhoidon, erittäin lainojen ottamisen suhteen, kokonaan poistetaan. Ennenkun kuntain täydellisestä vapaudesta tässä suhteessa saattaa tulla puhettakaan, täytyy toki olla varmuutta edes siitä, että kaikissa kunnissa eikä ainoastaan kehittyneimmissä ja parhaiten hoidetuissa osataan laatia ja laaditaan kirjanpito selvällä ja virheettömällä tavalla. Ettei suinkaan aina niin tapahdu, todistavat monet tilirekisterit,

joiden selvittelyt välistä vievät vuosikausia ja joissa asianomainen kirjanpito on havaittu sellaiseksi, että se on pannut ammattimiehetkin ymmälle.

Vaikkakin saaduista tiedoista ilmenee, että on kaupunki- ja maalaiskuntia, joissa taloudenhoito on kaikin puolin mallikelpoista, on myös useita paikkakuntia, missä velkoja tehdään tavalla, joka ei osota varsin suurta harkintaa. Kun verotus pyrkii kohoamaan entisistä määristä, turvaudutaan n. s. tilapäisiin lainoihin, jotka usein jäävät vuosikausiksi sellaisinaan seisomaan, ilman että ajatellaankaan niiden lyhentämistä. Miten paljon tällaista on tapahtunut ja kuinka pitkälle haitat siitä tulevat tuntumaan, on liian aikaista sanoa, ennenkun tilastollinen selvitys asiasta on saatu. Luulen kuitenkin, ettei ole kylliksi perusteita sille lausunnolle, mikä yleiskeskustelussa oikeistonkin puolelta kuultiin, että alistamisvelvollisuus olisi tarpeeton. Ei myöskään ole itsehallinnon kehittämistä ja kansanvaltaistuttamisesta välttämätön johdannainen se, että maan hallitukselta kiellettäisiin kaikki valvontaoikeus kuntain hallintoon. Kun hallitus asetetaan kansaneduskunnan vaatimusten mukaan, täytyy myös voida luottaa siihen, että tämä hallitus hoitaa tehtäviään kansan yhteiseksi hyväksi. Säännöllisissä oloissa ei ole sellainen epäluulo paikallaan, että hallitus voisi häiritä kuntain laitosten tervettä kehittymistä, ja säännöttömissä oloissa, missä eduskunnan vaikutus hallituksen asettamiseen ehkä lakkaa, eivät mitkään lakimääräykset voi turvata enempää kuntia kuin yksityisiäkään hallituksen häiritsevältä sekaantumiselta.

Meidän vasemmistössamme ilmennyt halu jättää yhteiskuntajärjestön kaikki haarat tilapäisen enemmistön valtaan, irrottaen ne kokonaan yhdistävästä ja johtavasta keskustasta, johtuu luullakseni suurimmaksi osaksi, kuten jo mainitsin, niistä ikävistä kokemuksista, mitä tämän maan hallinnosta on viime vuosina saatu. On tämän johdosta huomautettava, ettei kansanvalta muissa maissa ole johtanut kuntain täydelliseen riippumattomuuteen hallituksesta. Päinvastoin pidetään hallituksen valvontaa juuri kuntien taloudenhoidossa sitä tärkeämpänä kuin yleisemmäksi oikeus osanottoon kuntain hallinnossa on kuntalaisille tehty.

Lainanottamista koskevan kysymyksen suhteen sanottiin yleiskeskustelussa, että luotonantajat kyllä pitävät huolen siitä, ettei lainoja kevytmielisesti oteta. Tähän täytyy sanoa, että luotonantaja tavallisesti arvostelee asiaa ainoastaan sen varmuuden kannalta, mikä lainan takaisinsaantiin on, s. o. onko kunnalla riittävästi

omaisuutta tai kyllin kykeneviä veronmaksajia, jotavastoin kunnallinen toiminta edellyttää, harvoja poikkeuksia lukuunottamatta, hankitun omaisuuden säilyttämistä juuri verorasituksen vähentämiseksi. Kuntain omaisuuden käyttämistä velkain maksuun ei missään edellytetä. Luottolaitoksen huolehtiminen omista eduistaan ei siis voi korvata hallituksen valvomisoikeutta, joka tarkoittaa tulevien sukupolvien oikeuksien turvaamista. Ja tämän turvaamisen tarve on yhtä tärkeä, sen osottaa kokemuskin, hoitipa kunnan hallintoa mikä puolue tahansa, porvarit tai sosialidemokraatit. Näistä syistä täytyy minun äänestää alistamisvelvollisuuden säilyttämisen puolesta. Kannatan ed. Sopasen tekemää ehdotusta.

Ed. Anton Huotari: Vastalauseajat ovat uudistaneet tekemänsä ehdotuksen, että hyvin monet ja tärkeät kuntain päätökset pitäisi jättää lopullisesti hallitusvallan ratkaistaviksi. Kuitenkin, kuten jo aikaisemmissa keskustelussa on mainittu, kokemukset siitä ovat olleet varsin huonot ja meillä vasemmistolaisilla on halu kaikki sellaiset mahdollisuudet sekaantumiseksi kuntain sisäisiin asioihin, mikä ennen on ollut tavallista, saada estetyksi. Se voi käydä ainoastaan sillä tavalla päinsä, että laista nimenomaan poistetaan sellaiset määräykset, paitsi joissakin poikkeustapauksissa.

Mitä tulee siihen tarkoitukseen, jota vastalauseajat ajavat, niin minusta heidän omakin ehdotuksensa on ristiriidassa heidän tarkoituksensa kanssa. Nimittäin tämän heidän ehdottamansa pykälän numerolla 2 merkityssä kohdassa esitetään, että kunnan päätökset olisivat alistettavat senaatin vahvistettaviksi silloin, kun on kysymys lainan ottamisesta 10 vuotta pitemmäksi maksuajaksi. Siis he tahtoisivat ainoastaan pitkäaikaisille lainoille saada hallituksen vahvistamisen, mutta ei lyhytaikaisille lainoille, jotka saattavat olla ehkä paljon suurempimerkityksellisiä, koska näillä lyhyenä aikana maksettavilla lainoilla voidaan vaikuttaa, että kuntalaisten veronmaksuvelvollisuus kohoaa tavattomasti, laina tulee näet lyhyemmän ajan sisällä maksettavaksi. Näin ollen juuri sellaiset kunnan päätökset heidän kannaltaan olisivat vahingollisempia kuin tuollaiset pittempiaikaisia lainoja tarkoittavat. Minusta näyttää siis, että näitten vastalausejain oma ehdotus on ristiriidassa sen tarkoituksen kanssa, jota he sanovat ajavansa. Tätä heidän ehdotustaan ei olisi hyväksyttävä, vaan kannatan suuren valiokunnan pykälälle antamaa sanamuotoa.

Keskustelu 69 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Sopenen ed. L. Ikosen kannattamana ehdottanut, että kysymyksessä oleva pykälä hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

„Kunnanvaltuuston tai kansanäänestyksen kautta syntynyt päätös on alistettava Senaatin vahvistettavaksi, kun päätös koskee:

1) sellaisen kiinteän omaisuuden tahi oikeuden myymistä, panttaamista tai vaihtamista, joka lahjan tahi testamentin kautta on tullut kunnan omaksi ja on määrätty käytettäväksi sen yhteiseksi hyödyksi jotakin erityistä tarkoitusta varten, niin myös kun se koskee sellaista välipuhetta tahi sopimusta, joka vaikuttaisi sen oikeuden muuttamista tahi supistamista, mikä kunnalla on sellaiseen kiinteistöön tahi etuun;

2) lainan ottamista kymmentä vuotta pitemmäksi maksuajaksi ja sellaisen lainan maksusuunnitelman vahvistamista;

3) uusia maksuja yleisestä liikkeestä, kuten tie-, silta-, satama- ja lautterahoja, tai muutoksia entisiin.

Alistaminen toimitettakoon läänin kuvernöörin kautta.”

Kutsun ehdotusta ed. Sopenen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Sopenen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

70—75 §:t, 5 luvun otsikko, 76—77 §:t, 6 luvun otsikko, 78—89 §:t ja 7 luvun otsikko sekä maalaiskuntain kunnallislain nimike hyväksytään kaikki järjestänsä keskustelutta.

Puhemies: Siirrytään yksityiskohtaisesti käsittelemään kaupunkien kunnallislakia.

1—6 §:t, ensimmäisen luvun otsikko ja 7—9 §:t hyväksytään kaikki järjestänsä keskustelutta.

10 §.

Keskustelu:

Ed. Sopenen: Minä pyytäisin saada ehdottaa, että tämä 10 § hyväksyttäisiin yhtäpitäväksi kirjallisessa esityksessäni olevan vastaavan pykälän kanssa.

Ed. Haataja: Minä pyydän saada kannattaa ed. Sopenen ehdotusta.

Keskustelu 10 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Sopenen ed. Haatajan kannattamana ehdottanut, että 10 § hyväksyttäisiin näin kuuluvana: Oikeus valita valtuutettuja ja tilintarkastajia on jokaisella kaupunkikunnan jäsenellä, sekä miehellä että naisella, jolla on Suomen kansalaisoikeus ja joka ennen vaalivuoden alkua on täyttänyt yksikolmatta vuotta sekä on viimeksi toimitetussa henkikirjoituksessa kaupungissa hengille kirjoitettu. Vaalioikeutta vailla on kuitenkin: 1) se, joka on holhouksen alaisena; 2) se, joka lainvoimaisen tuomion nojalla on kansalaisluottamusta vailla taikka kelvoton maan palvelukseen tai toisen asiaa ajamaan; 3) se, joka on todistettu syypääksi siihen, että hän kunnallisissa vaaleissa on ostanut tai myynyt ääniä aina kolmannen kalenterivuoden loppuun siitä lukien kuin lopullinen tuomio asiasta annettiin; ja 4) se, joka muun syyn kuin varattomuuden tähden on jättänyt suorittamatta kunnalliset tuloverot ja henkilömaksut lähinnä edellisen vuoden ajalta. — Venäjän kansalaisten kunnallisista oikeuksista on voimassa, mitä siitä erittäin on säädetty, tai vastedes säädetään. Kutsun tätä ehdotusta ed. Sopenen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Sopenen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla; eduskunta on siis päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

11 §.

Keskustelu:

Ed. Schybergson: Vid senaste plenum gjorde jag i fråga om motsvarande paragraf uti lagen för landskommunerna förslag om ett sådant tillägg, att man, för att kunna vara valbar till fullmäktig, vore skyldig att erlagga kommunal inkomstkatt. Detta förslag blef förkastadt genom öppen omröstning, utan att jag ens yrkade på votering. Men frågan är af större vikt för stads-kommunerna, och jag ber därför att nu få upprepa förslaget. Frågan komme visserligen att därmed

uppskjutas på en dag. Längre blir uppskofvet dock icke, och i sådan händelse komme i alla fall både lagen om 8 timmars arbetsdag och denna lag på samma dag till tredje behandling, och det är ju det man har syftat till. Arrangörerna af det hela hafva i detta afseende gjort det helt bra, och mitt förslag nu är ej heller egnadt att på något sätt ändra programmet för den tillämnade demonstrationen. Jag vågar därför räkna på, att detta ytterst moderata förslag skall antagas.

Ed. Isaksson: Jag ber att få understöda hr Schybergsons förslag så mycket hellre som jag i min till kommunalutskottets betänkande fogade reservation n:o 3 föreslagit skattskyldighet äfven såsom villkor för utförfande af rösträtt vid kommunala val.

Ed. Lille: Äfven jag ber att få understöda hr Schybergsons förslag.

Ed. Bäck: Jag afstår.

Keskustelu 11 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Schybergson, ed. Isakssonin y. m. kannattamana, ehdottanut, että 11 §:n 1 momentin loppuun tehtäisiin seuraava lisäys: „ja velvollinen maksamaan kunnallisveroa”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Schybergsonin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Schybergsonin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 105 jaa- ja 86 ei-ääntä; 11 § on siis hyväksytty suuren valiokunnan ehdotuksen mukaisesti.

12 § esitellään ja hyväksytään keskustelutta suuren valiokunnan ehdotuksen mukaisesti.

13 §.

Keskustelu:

Ed. Raade: Koska valtuuston kokous kauptungeissa säännöllisesti pidetään sellaisena aikana, jolloin työmiehenkin työpäivä on päättynyt, ja valtuusmieheksi valitun työmiehen työpäivä siis ei kärsi valtuuston kokouksesta, sentäh-

den ja kun valtuusmiehen toimi on sellainen kunnia- ja luottamustoimi, ettei siitä ole ilman parempaa syytä maksettava korvausta, ehdotan, että 13 § poistetaan.

Ed. Isaksson: Under åberopande af min till kommunalutskottets betänkande fogade reservation ber jag att få förena mig om hr Raades förslag.

Ed. Anton Huotari: Porvarien ehdotus tässä asiassa tarkoittaa sitä, että niillä työläisillä, jotka joutuvat valtuusmiehiksi, ei saisi olla tilaisuutta tutustua asioihin, jotka valtuustossa tulevat käsiteltäviksi, koska he tahtovat, että heidän täytyy ne asiat hoitaa palkatta sellaisena aikana, jolloin he ovat työstä vapaat. Epäilemättä kuitenkin valtuusmiehen tehtävissä etenkin toisin ajoin voi sattua siksi tärkeitä asioita, että on välttämätöntä työläisen kuluttaa suorastaan työaikaansa, puhumattakaan siitä, että voi joutua istumaan pitkät yötunnit kokouksissa. Sentähden on vähintään kohtuullista, että sellaisille henkilöille, jotka joutuvat kunnan asioita hoitamaan, maksetaan edes vähäinen korvaus.

Keskustelu 13 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Raade ed. Isakssonin kannattamana ehdottanut, että 13 § poistettaisiin. Nimitän tätä ehdotusta ed. Raateen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Raateen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla; eduskunta on siis hyväksynyt 13 §:n suuren valiokunnan ehdotuksen mukaan.

Esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta §§:t 14—21.

22 §.

Keskustelu:

Ed. Sopanen: Pyytäisin saada ehdottaa 22 §:lle sen muodon, joka on minun kirjallisessa ehdotuksessani.

Ed. L. Ikonen: Pyydän kannattaa ed. Sopasen ehdotusta.

Keskustelu 22 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Sopanen ed. L. Ikonen kannattamana ehdottanut, että 22 § hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Sittenkun asiasta on valtuuston kokouksessa keskusteltu ja puheenjohtaja julistanut keskustelun päättyneeksi, tehköön hän semmoisen äänestysesityksen, että vastaus „jaa” taikka „ei” ilmaisee valtuuston päätöksen.

Kun vastaus on annettu, ilmoittakoon puheenjohtaja, mikä hänen käsityksensä mukaan on tullut päätökseksi, ja vahvistakoon sen, ellei muuta äänestystä vaadita, vasaranlyönnillä. Jos äänestystä vaaditaan, toimitettakoon se julkisesti ja nimenhuudolla.

Se mielipide, jonka puolesta enimmäkseen äänet on annettu, tulkoon valtuuston päätökseksi, paitsi milloin päätöksentekoon tämän lain mukaan vaaditaan määrääneemmistö. Äänten jakautuessa tasan tulee se mielipide päätökseksi, johon puheenjohtaja yhtyy.

Kun äänestyksen tulos on saatu selville, julistakoon puheenjohtaja päätöksen.

Kun käsitellään kysymyksiä seuraavista asioista, vaaditaan päätöksen tekoon, että kaksi kolmannelle saapuvilla olevista valtuutetuista ehdotusta kannattavat:

1) kiinteän omaisuuden ostamisesta, myymisestä tai vaihtamisesta;

2) uudesta yrityksestä tai muusta toimenpiteestä, joka aiheuttaa vuosittain uusiutuvaa menoa;

3) kunnallisten liikeyritysten perustamisesta tai hankkimisesta;

4) meno- ja tuloarvioon otettavasta uudesta erästä tai entisen erän lisäyksestä, jos vero on viimeisessä verotuksessa noussut enemmän kuin kaksi prosenttia siitä, mikä se sitä ennen oli, ja joka tapauksessa, jos vero on edellisessä verotuksessa jo tehnyt kymmenen prosenttia veronalaisesta tulosta;

5) yrityksestä tai menosta, johon varoja ei ole osotettu meno- ja tuloarviossa;

6) pysyväisiksi tarkoitettujen rahastojen perustamisesta; ja

7) lainan ottamisesta, jolloin kuitenkin maksusuunnitelma vahvistetaan yksinkertaisella äänten enemmistöllä.

Kutsun ehdotusta ed. Sopasen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Sopasen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voittola; eduskunta on siis hyväksynyt 22 §:n suuren valiokunnan ehdotuksen mukaisena.

23—30 §:t ja toisen luvun nimike hyväksytään keskustelutta.

31 §.

Keskustelu:

Ed. Lilius: Äskeisessä puheenvuorossa minä huomautin erästä puutteesta, jota nyt tekeillä oleva lainsäädäntöuudistus ei ole omiansa tyydyttämään. Tässä ja seuraavissa pykälissä esiintyy jälleen sellainen huomattava puute, jota ei tämä uusi lainsäädäntö ole ottanut huomioon. Tässä pykälässä on nimittäin kaupunkien maistraatti pysytetty pääasiallisesti siinä asemassa, joka sillä, vuosisatoina voi miltei sanoa, on ollut, huolimatta siitä, että kehitys on täydellisesti jo todellisuudessa sivuuttanut maistraatin siitä asemasta, joka sillä nykyisen lainsäädännön mukaan on. Kuten tunnettua, kaupunkikunnissa päätäntövalta on valtuusmiehillä, mutta täytäntöönpanovalta on maistraatilla, joka toimii 46 §:n mukaan kaupungin hallituksena. Näin lain mukaan. Mutta käytännössä ovat olot muuttuneet aivan toisiksi. Maistraatti hoitaa todellisuudessa ainoastaan lainkäyttöä ulosotto-, järjestys- ja talousasioissa, sekä toimii valtion tarkastusviranomaisena. Mutta muutoin sen hallitustoimi rajoittuu siihen, että se on oikeastaan vain postikonttori, jonka kautta kuuluvat valtuusmiesten päätökset niin valtionviranomaisille, kuin kunnan omille lautakunnille. Painopiste on kunnallisessa hallituksessa jo aikojen sitten siirtynyt pois maistraatin huostasta, osaksi rahatoimikamarin, osaksi muiden lautakuntien haltuun. Näistä on epäilemättä rahatoimikamari tärkein. Kaupungin tulo- ja menosäännön laatijana se perehtyy enemmän kuin mikään muu kaupungin hallintoon. Maistraatti tosin nimellisesti laatii tulo- ja menosäännön, mutta siinäkin sen vaikutus rajoittuu postimestaritoimen hoitoon. Rahatoimikamarin rinnalla on ensin vaikutusvalta terveyshoitolautakunnalla, vaivashoitohallituksella ja kansakoulujen johtokunnilla, joiden toimet perustuvat erityisiin lainsäädäntömääräyksiin. Mutta samalla kuin kaupunkien kunnallishallinto on yhä enemmän vil-

kastunut ja haaraantunut näin eri tahoille, on yhä kipeämmin havaittu, että tämän monihaaraisuuden kautta on yhtenäisyys hallinnossa heikentynyt. Sopusointuisuutta ja vuorovaikutusta näiden eri lautakuntien välillä ei ole olemassa. Ei ole mitään elintä, joka sitä yhtenäisyyttä ylläpitäisi. Rahatoimikamari ei siihen kykene, sillä on aivan riittävästi työtä hoitaessaan raha-asioita ja kunnan kiinteää omaisuutta. Näin ollen olisi tässä lainsäädännössä ollut välttämätöntä luoda keskuselin, joka olisi itsessään yhdistänyt kunnan hallinnon, olisi muodostunut hallitukseksi tämän sanan todellisessa merkityksessä. Tässä lakiehdotuksessa ei ole tätä aivan yleisesti tunnettua ja tunnustettua tarvetta koetettukaan edes poistaa. Tässä luvussa on maistraatti pysytetty täydellisesti ennallaan. Tässä tosin on jätetty voimassa olevasta 46 §:stä siinä löytyvät sanat, että se toimii „kaupungin hallituksena”, pois, mutta faktillisesti 31 § on jokseenkin samanpitävä kuin 46 §. Se tosiasiallisesti koettaa pysyttää maistraattia sinä hallituksena, jona se ei enää missään Suomen kaupungissa ole. Näin ollen on erittäin valitettavaa, kun tämä uudistus kunnallisella alalla pantiin toimeen, ettei näin alkeellista uudistusta otettu asianmukaisesti täytäntöön pantavaksi. Ja tämäkin puute on yksinomaan selitettävissä siitä yksipuolisuudesta, joka on painanut leimansa koko tähän uudistukseen. Niinkuin äskenkin huomautin, en enää katso mahdolliseksi tehdä mitään uudistusehdotusta. Valitan vain, että niin tärkeä seikka, kuin tämäkin, ei ole tullut asianmukaisesti huomioonotetuksi.

Ed. Lehtinen: Se seikka, josta ed. Lilius tässä äsken mainitsi, ei ole suinkaan jäänyt huomiota vaille valiokunnassa. Jo asian esillä ollessa kunnallisvaliokunnassa kiinnitettiin siihen kylläkin huomiota ja oltiin sen suhteen samalla kannalla kuin mitä ed. Liliuskin lausunnossaan esitti. Mutta maistraatin suhteen on olemassa erinäisiä perustuslaillisia erioikeuksia ja siinä suhteessa olisi tarvittu määräänemistö. Kenties ei oikeiston puolelta harrastetakaan maistraatin uudistamista, ajateltiin. Ehkä sieltä olisi noussutkin ääniä sitä uudistusta vastaan ja mahdollisesti saatettu koko lakiehdotusten läpimeneminen sillä vaaraan? Maistraatit siinä kokoonpanossaan, missä ne ovat, ovat epäilemättä hyvin epäkäytännöllisiä. Ei ole ollenkaan sopivaa, että samalle virastolle, samalle laitokselle on yhdistetty kahdenlaisia asioita, talousasioiden ja oikeusasioiden hoito. Siinä on olemassa ilmeistä ristiriitaa, jompikumpi sen pitäisi olla. Kuten sanottu, uudistus tässä suhteessa on ajan kysymys, samalla tavalla kuin sii-

näkin, mikä koskee kuntaa laajempia itsehallinto-alueita, josta aikaisemmin on täällä ollut puhetta.

Keskustelu 31 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa ei ole mitään vastaehdotusta tehty. Eduskunta päättäneen hyväksyä pykälän?

31 § hyväksytään suuren valiokunnan ehdotuksen mukaan.

32, 33, 34, 35 §:t hyväksytään keskustelutta.

3 luvun nimike hyväksytään.

36, 37, 38, 39, 40 §:t hyväksytään keskustelutta.

4 luvun nimike hyväksytään.

41 §.

Keskustelu:

Ed. Söpanen: Minä pyytäisin saada ehdottaa, että 41 § muodostettaisiin yhtäpitäväksi kirjallisen ehdotuksen kanssa muuten, paitsi että ensimmäisen momentin toisessa kohdassa oleva sana: „kolmea” muutettaisiin sanaksi „kymmentä”.

Ed. L. Ikonen: Pyydän kannattaa' ed. Söpasen tekemää muutosehdotusta.

Keskustelu 41 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Söpanen ed. L. Ikonen kannattamana ehdottanut, että 41 § hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

„Kaupunginvaltuuston päätös on, päästäkseen voimaan, alistettava Senaatin Talousosaston vahvistettavaksi, kun se koskee:

1) sellaisen kiinteän omaisuuden tai oikeuden myymistä, panttaamista tai vaihtamista, joka lahjan tahi testamentin kautta on tullut kunnan omaksi ja on määrätty käytettäväksi sen yhteiseksi hyödyksi jotakin erityistä tarkoitusta varten, niin myös sellaista välipuhetta tahi sovintoa, joka vaikuttaisi sen oikeuden muuttamista tahi supistamista, mikä kunnalla on sellaiseen kiinteistöön tahi etuun;

2) lainan ottamista kymmentä vuotta pitemmäksi maksuajaksi ja sellaisen lainan maksusuunnitelman vahvistamista; tai

3) uusia maksuja yleisestä liikkeestä, kuten tie-, silta-, satama- ja lauttarahoja tai muutoksia entisiin.

Sellaiset alistukset ovat lähetettävät maistraatin kautta läänin kuvernöörinvirastoon, jonka tulee toimittaa ne Senaattiin."

Nimitän tätä ehdotusta ed. Sopasen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Sopasen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden. 42—47 §:t, 5 luvun nimike ja 48 § esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

49 §.

Keskustelu:

Ed. Sopanen: Viimeisen sanan ensimmäisessä momentissa ehdottaisin muutettavaksi sanaksi „säädetty”.

Ed. Lilius: Pyydän kannattaa ed. Sopasen ehdotusta.

Keskustelu 49 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Sopanen ed. Liliuksen kannattamana ehdottanut, että 49 §:n ensimmäisessä momentissa viimeinen sana „vaadittu” muutettaisiin sanaksi „säädetty”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Sopasen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”, jos „ei” voittaa, on ed. Sopasen tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat „jaa”-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden.

6 luvun nimike, 50—55 §:t, 7 luvun nimike ja kaupunkien kunnallislain otsikko esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

Laki kansanäänestyksestä.

1—6 §:t esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

7 §.

Keskustelu:

Ed. Lilius: Minä ehdottaisin, että toisen momentin ensimmäinen sana „äänestyslautakunta” muutettaisiin tässä asetuksessa muuten käytettyyn sanaan „vaalilautakunta”. Ilmeisesti se on erädyksessä tullut. Tämäkin huomautus, niinkuin ed. Sopasen äsken tekemä, osoittaa, millä huolimattomuudella tätä lakia on käsitelty valiokunnassa.

Ed. Thuneberg: Minä pyydän kannattaa edellistä ehdotusta.

Ed. Haataja: Minä pyydän tämän ehdotuksen johdosta mainita, ettei tämä ole johtunut huolimattomuudesta, vaan tarkoituksella se on tähän pantu. Se tarkoittaa, että vaalilautakunta ei toimi vaalilautakuntana, vaan äänestyslautakuntana, aivan samalla tavoin kuin vuokralautakunta on toiminut visseissä tapauksissa katselmuslautakuntana eikä vuokralautakuntana. Minä puolestani siis vastustaisin tätä ehdotusta.

Keskustelu 7 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on senaattori Lilius ed. Thunebergin kannattamana ehdottanut, että sana „äänestyslautakunta” muutettaisiin „vaalilautakunnaksi”. Kutsun tätä ed. Liliuksen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Liliuksen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Suuren valiokunnan ehdotus on tässä kohden hyväksytty.

8—10 §:t esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

11 §.

Keskustelu:

Ed. Anton Huotari: Suuri valiokunta on huomattavasti huonontanut tätä pykälää, kun se on määrännyt, että niissä asioissa, joissa valtuuston päätöksiin tarvitaan määräenemmistö, on kansanäänestyksessäkin vaadittava määräenemmistö. Jos määräenemmistö laissa vaadittaisiin useammissa kysymyksissä, kuin mitä tässä tapauksessa on asian laita, vastustaisin ehdottomasti tällaista ehdotusta, sillä se tietää sitä, ettei kunta-laisten enemmistö missään tapauksessa saisi mielihpidettään läpi, ja se olisi hyvin arveluttavaa. Mutta koska lain mukaan ainoastaan muutamissa harvoissa tapauksissa tulee kysymykseen tuollainen määräenemmistö, niin en tahdo mitään muutosta pykälään ehdottaa.

Keskustelu 11 §:stä julistetaan päättyneeksi ja 11 § hyväksytään muutoksetta.

12—13 §:t ja lain nimike esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

Kunnallinen vaalilaki.

1—3 §:t, ensimmäisen luvun nimike, 4—7 §:t, toisen luvun otsikko, 8—10 §:t, kolmannen luvun otsikko, 11—14 §:t, neljännen luvun otsikko, 15—27 §:t, viidennen luvun otsikko, 28—42 §:t, kuudennen luvun otsikko, 43—51 §:t ja kunnallisen vaalilain nimike esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

Puhemies: Kun suuren valiokunnan ehdotus on hyväksytty ilman muutoksia, julistetaan asian toinen käsittely päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi kahdeksantunnin työajasta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 11 a ja otetaan jatkuvaan toiseen käsittelyyn siinä ja saman valiokunnan mietinnössä n:o 11 sekä työväenasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 11 valmistelevasti käsitelty edustajain Hännisen y. m. tekemä eduskuntaesitys n:o 22, joka sisältää ehdotuksen laiksi kahdeksan tunnin työajasta.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 11 a. Suuren valiokunnan ehdotus sisältää osittain eduskunnan toisessa käsittelyssä aikaisemmin tekemien erinäisten py-

käläin muutosehdotuksia, osittain suuressa valiokunnassa tehtyjä uusia muutosehdotuksia.

Suuren valiokunnan 1 §.

Keskustelu:

Ed. Laitinen: Minä ehdottaisin, että suuren valiokunnan 1 §:n viimeiseen momenttiin tekemä muutos hylättäisiin, joten eduskunnan hyväksymä muoto jäisi siinä voimaan.

Ed. Listo: Minä pyydän kannattaa ed. Laitisen ehdotusta. On kyllä niin, että se muoto, jonka eduskunta antoi 1 §:n viimeiselle momentille, ei ole erittäin onnistunut, siinä kun on hiukan epä-määräisyyttä, mutta se on joka tapauksessa melkoisesti parempi ja täsmällisempi kuin se muoto, jonka suuri valiokunta on nyt ehdottanut tälle momentille. Ihan epäilemättä on suuri huononnus tälle pykälälle se, jonka suuri valiokunta on ehdottanut. Sitä ei voine eduskunta omakseen ottaa.

Keskustelu 1 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Laitinen ed. Liston kannattamana ehdottanut, että eduskunta pysyisi aikaisemmin toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä 1 §:n suhteen.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on eduskunta päättänyt pysyä toisessa käsittelyssä aikaisemmin tekemässään päätöksessä.

Äänestyksessä annetaan 102 „jaa”- ja 87 „ei”-ääntä. Suuren valiokunnan ehdotus asiassa on hyväksytty.

2 § hyväksytään keskustelutta.

3 §:ään nähden, johon ei suuri valiokunta ole ehdottanut mitään muutosta, eduskunta pysyy aikaisemmin tekemässään päätöksessä; samoin hyväksytään 4 § keskustelutta.

5 §.

Keskustelu:

Ed. Pärssinen: Tähän pykälään on suuri valiokunta tehnyt lisäyksen, joka jonkun verran

muuttaa sunnuntailepomääräystä niin, että sitä eräässä tapauksessa voidaan ammattilaiselta kieltää. Se pykälä, jonka eduskunta aikaisemmin hyväksyi, oli samallinen kuin oli 1909 vuoden työväensuojelulaissa. Nähdäkseni ei ole mitään syytä nytkään tehdä siihen työväensunnuntailepoon muutosta ja ehdotan, että suuren valiokunnan ehdotus hylättäisiin ja pykälä hyväksyttäisiin siinä muodossa kuin mikä sillä oli edellisellä keralla.

Ed. H j e l t: Jag ber på det allra bestämdaste att få motsätta mig fru Pärssinens förslag, ty med afseende å de tekniska förhållandena inom fabriker och på arbetsplatserna är det ytterst nödvändigt att en bestämmelse, sådan som den ifrågavarande, förefinnes i lagen. Jag understöder stora utskottets förslag.

Ed. S a l m i: Pyydän kannattaa ed. Pärssisen tekemää ehdotusta.

Ed. M ä k i n e n: Pyydän ehdottaa suuren valiokunnan ehdotusta hyväksyttäväksi.

Keskustelu 5 §:stä julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa ed. Pärssinen ed. Salmen kannattamana on ehdottanut, että suuren valiokunnan ehdotus hylättäisiin ja että eduskunta pysyisi aikaisemmin toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on eduskunta päättänyt toisessa käsittelyssä pysyä aikaisemmin tekemässään päätöksessä.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla; eduskunta on päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen.

P u h e m i e s: 6—11 §:iin ei suuri valiokunta ole tehnyt mitään muutoksia.

12 § hyväksytään keskustelutta.

13 § hyväksytään eduskunnan aikaisemmin tekemän päätöksen mukaisesti.

Lakiehdotuksen nimike hyväksytään.

P u h e m i e s: Asian toinen käsittely on päätynyt.

5) Määrärahan myöntämistä suomenkielisen kirjallisuuden edistämiseksi

tarkoittavan edustajain Hallsténin y. m. anomusehdotuksen n:o 33 johdosta valmistettu sivistysvaliokunnan mietintö n:o 8, joka viime tiistaina pantiin pöydälle, esitellään ainoaan käsittelyyn.

P u h e m i e s: Valiokunnan ehdotus löytyy mietinnön sivulla 5.

Keskustelu:

Ed. P. V i r k k u n e n: Minä pyydän ehdottaa, että eduskunta hyväksyisi tähän mietintöön liitettävän vastalauseen ja sen mukaisesti mietinnön perusteluista poistaisi 4 sivulla olevan viimeisen kappaleen kokonaisuudessaan.

Ed. A l a - K u l j u: Minä pyydän saada kannattaa ed. Virkkusen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Sivistysvaliokunnan mietinnön ponnassa olevaa ehdotusta vastaan ei ole mitään vastaehdotusta tehty; eduskunta päättäneen hyväksyä valiokunnan mietinnön ponnassa olevan ehdotuksen.

Ehdotus hyväksytään.

P u h e m i e s: Tämä päätös on kuitenkin V. J:n 63 §:n mukaan ehdollinen, kunnes valtiovarainvaliokunta on antanut mietintönsä valtion varoista ja tarpeista, jolloin lopullinen päätös tehdään.

Keskustelun kuluessa on ed. Paavo Virkkunen ed. Ala-Kuljun kannattamana ehdottanut mietintöön liitetyn vastalauseen mukaisesti, että mietinnön perustelujen 4 sivulta sanoilla „Mitä tarkoitusta varten asetettavan toimikunnan kokoonpanoon tulee” alkava, viimeinen kappale poistettaisiin; kutsun tätä ehdotusta ed. Paavo Virkkusen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy sivistysvaliokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Paavo Virkkusen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla. Eduskunta on siis, hyläten muutosehdotuksen, hyväksynyt sivistysvaliokunnan ehdotuksen.

6) Työ- ja pakkotyölaitoksen perustamista valtion varoilla

tarkoittavan, edustajain Pehkosen y. m. tekemän anomusehdotuksen n:o 17 johdosta valmistettu, viime maanantaina pöydällepantu lakivaliokunnan mietintö n:o 11 esitellään ainoaan käsittelyyn.

Puhemies: Valiokunnan ehdotus löytyy mietinnön 3:lla sivulla ja sisältää, että anomusehdotus saisi raueta.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Puhemies: Asia on loppuun käsitelty.

Pöydällepano:**7) Suomen Pankin tilaa ja hallintoa vuosina 1914, 1915 ja 1916 koskevan tarkastuksen johdosta**

koskeva pankkivaliokunnan mietintö n:o 6 esitellään ja pannaan pöydälle huomispäivän täysi-istuntoon.

Seuraava istunto on huomenillalla klo 7.

Täysi-istunto päättyy klo 11,10 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Iivar Ahava.

